

МОН України	Методична інструкція.	стор.1
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни. Додаток 1 – Шаблон робочої програми навчальної дисципліни.	Версія 01

І СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Загальна інформація про навчальну дисципліну	
Повна назва навчальної дисципліни	Європейська інтеграція
Повна офіційна назва закладу вищої освіти	Сумський державний університет
Повна назва структурного підрозділу	Навчально науковий інститут бізнес-технологій «УАБС», кафедра міжнародних економічних відносин
Розробник(и)	Хомутенко Людмила Іванівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень НРК – 7 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ-EHEA – перший цикл.
Семестр вивчення навчальної дисципліни	протягом 2-8 семестрів
Обсяг навчальної дисципліни	Обсяг дисципліни становить 5 кредитів ЄКТС, 150 годин, з яких 32 години становить контактна робота з викладачем (16 годин лекцій, 16 годин практичних робіт), 118 годин становить самостійна робота.
Мова(и) викладання	Українською мовою
2. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі	
Статус дисципліни	Вибіркова навчальна дисципліна для всіх освітніх програм спеціальностей СумДУ
Передумови для вивчення дисципліни	Передумови відсутні
Додаткові умови	Додаткові умови відсутні
Обмеження	Обмеження відсутні
3. Мета навчальної дисципліни	

МОН України	Методична інструкція.	стор.2
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни. Додаток 1 – Шаблон робочої програми навчальної дисципліни.	Версія 01

Метою навчальної дисципліни є формування спеціальних знань у сфері європейської інтеграції, особливостей побудови і засад функціонування ЄС; дослідження закономірностей розвитку західноєвропейської інтеграції, перспектив та шляхів інтеграції для України, досвід підготовки державно-політичних рішень в цій сфері та здатності їх використовувати при налагоджуванні взаємовигідних цивілізованих партнерських стосунків та прийнятті вивіренних, ефективних рішень з суб'єктами ЄС.

4. Зміст навчальної дисципліни

ТЕМА 1. ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ ДУМКИ ЩОДО ІНТЕГРАЦІЙНОЇ МОДЕЛІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Найбільш відомі проекти об'єднання Європи. Виникнення і розвиток ідеї європейської цивілізації. Розвиток концепцій єдиної Європи. Федералістська теорія європейської інтеграції. Федералізм: зародження і розвиток. Новітні тенденції у розвитку європейського федералізму. Практична реалізація традиційних федералістських концепцій єдиної Європи. Функціоналістська теорія європейської інтеграції. Стратегія поглиблення ЄІ. Традиційний функціоналізм. Неофункціоналістські концепції. Сучасні політологічні дослідження проблеми європейської інтеграції. Сучасні соціологічні дослідження проблеми європейської інтеграції. Рушійні сили інтеграційних процесів у Західній Європі. Теорія міжнародно-правового регулювання. Теорія регіональної інтеграції. Нові моделі європейської інтеграції. Теоретичні дослідження в контексті сучасного розвитку євроінтеграційних процесів. Теоретичний напрям "первинного розширення". Теоретична школа "поглиблення задля розширення".

ТЕМА 2. СТВОРЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Історичні передумови і підготовчі етапи інтеграційних процесів у Західній Європі. Післявоєнна Європа. Проекти військово-політичної інтеграції Західної Європи. Європейська організація економічного співробітництва (ЄОЕС). Початок європейської інтеграції: «План Шумана» й утворення Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС). Розвиток співпраці країн ЄОВС. Римські договори 1957 р.: утворення Європейського співтовариства з атомної енергетики (Євроатом) та Європейського економічного співтовариства (ЄЕС). Європейська асоціація вільної торгівлі ЄАВТ (1960 р.). Стокгольмська конвенція про утворення Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ). Перехідний період європейської інтеграції (1958-1969 рр.). Спільний ринок. Ключові принципи Спільного ринку. Соціально-економічні наслідки перехідного періоду. Суперечності економічної інтеграції.

ТЕМА 3. ПРОЦЕСИ РОЗШИРЕННЯ ТА ЕТАПИ ВСТУПУ ДО ЄС

Проблеми першого розширення ЄС. Політичне співробітництво в Європейському Співтоваристві та кризи 60-х років. Подвійне вето Ш. де Голля. Криза "порожнього стільця". Гаазький саміт. Перше розширення Європейського співтовариства. Фінансова криза 1968-1973 років та наслідки для Європи. Система Європейського політичного співробітництва. Європейське співтовариство та вплив економічної кризи на його розвиток. Активізація інтеграційних процесів у 80-х –90-х роках. Розширення Європейського Співтовариства на південь – друге і третє розширення. Політичні чинники. Економічні фактори розширення Європейського Співтовариства. Єдиний простір без кордонів.

МОН України	Методична інструкція.	стор.3
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни. Додаток 1 – Шаблон робочої програми навчальної дисципліни.	Версія 01

Політичні й економічні передумови вступу країн Іберійського півострова до ЄЕС. Суперечності переговорного процесу з приводу розширення Європейського Співтовариства. Геополітичні зміни кінця 80-х – початку 90-х років. Перспективи європейського будівництва. Інтеграційні процеси в 1990-х роках. Четверте розширення - вступ Австрії, Фінляндії та Швеції до ЄС та його геостратегічне значення. Розширення ЄС на Схід. Передумови розширення ЄС до Центральної та Східної Європи. Політична стабілізація. Утвердження демократії та ринкової економіки. Еволюція політики ЄС щодо країн Центрально-Східної Європи. Люксембурзький саміт та розширення "хвилями". Розширення ЄС в 2004 р. Вступ з 2007 р. Румунії та Болгарії до ЄС, Хорватії - 2013р. Перспективи вступу Туреччини до ЄС: основні проблеми. Основні етапи процесу вступу до ЄС. Укладання асоціації з ЄС: привілейоване партнерство; угоди про асоціацію. Основні критерії вступу до Євросоюзу (Копенгагенські критерії). Географічний критерій. Політичний критерій, його складові. Економічний критерій: наявність діючої ринкової економіки (її характеристики); здатність витримувати конкуренцію та дію ринкових сил на внутрішньому ринку ЄС (основні характеристики). Критерій абсорбції — спроможність ЄС «поглинути» нових членів. Критерії «конвергенції» до ЄС. Процедура набуття членства в ЄС.

ТЕМА 4. ПРАВОВА СИСТЕМА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Норми права ЄС. Правовий критерій (*acquis communautaire* — «спільний доробок»), його складники. Тристовпова структура та розподіл завдань (1993 – 2010 рр.). Архітектура ЄС (1993 – 2010 рр.). Класифікація джерел права Європейського Союзу. Первинне право ЄС. Види актів вторинного права. Юридично обов'язкові акти: регламенти; директиви, рамкові рішення; спільні дії, спільні позиції, спільні стратегії. Принципи прийняття актів, процедурні правила. «М'яке» право. «Нетипові» акти, міжінституційні угоди і конвенції. Міжнародні угоди спільнот. Прецедентне право - тлумачення договорів та актів органів ЄС. Неписане право: судова практика Суду Європейських спільнот і загальні принципи права. Принципи застосування права ЄС: принцип прямого застосування; принцип прямої дії; принцип верховенства права ЄС. Єдиний європейський акт. Маастрихтський договір та створення Європейського Союзу. Амстердамський та Ніццький договори. Інституціональна реформа ЄС. Провал ратифікації Договору про запровадження Конституції для Європи. Структура та зміст Лісабонського Договору.

ТЕМА 5. ІНСТИТУЦІЙНА СТРУКТУРА ЄС

Законодавча і виконавча влада в Європейському Союзі. Спільна інституційна система: Європейський Парламент, Європейська Комісія, Рада Міністрів і Суд ЄС. Європейська Рада. Склад ЄР. Основні повноваження, роль верховного арбітра. Організація діяльності ЄР. Рада Міністрів (Рада Європейського Союзу). Склад, особливості організації роботи, процедури голосування. Органи, які забезпечують роботу Ради Міністрів. Повноваження Ради. Європейська комісія. Склад Єврокомісії; головні функції. Основні повноваження Європейської комісії. Європейський Парламент. Склад, порядок обрання, основні повноваження, особливості функціонування, сфери компетенції. Європейський центральний банк, його керівні органи, діяльність. Європейський інвестиційний банк, його керівні органи, функціонування. Структура загального бюджету ЄС: загальні положення. Правова та судова системи Європейського Союзу. Співпраця Комісії, Ради та

МОН України	Методична інструкція.	стор.4
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни. Додаток 1 – Шаблон робочої програми навчальної дисципліни.	Версія 01

Парламенту. Етапи розробки законодавчого проекту. Основні процедури прийняття законодавства ЄС. Міжурядова співпраця. Сфери укладання міжнародних угод. Суд Європейських спільнот (Суд ЄС).

ТЕМА 6. ЕКОНОМІЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ КРАЇНОВИХ МОДЕЛЕЙ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.

Економічна трансформація ЄС та його етапи. Економічний і валютний союз століття. Динаміка та сучасна структура бюджету ЄС, його пріоритети. Механізми та інструменти виконання бюджету. Країнові моделі в Європейському Союзі. Економічна модель ФРН. Економічна модель Франції. Англосаксонська економічна модель (Об'єднане королівство Великобританії та Північної Ірландії, Республіка Ірландія). Середземноморська економічна модель (Італія, Іспанія, Португалія, Греція). Особливості економічних моделей нових членів ЄС. Соціальні та економічні виміри ефективності континентальної, англосаксонської, скандинавської та середземноморської моделей розвитку. Вплив сучасної світової фінансово-економічної кризи на розвиток ЄС.

ТЕМА 7. СПІЛЬНІ ПОЛІТИКИ ЄС

Загальна характеристика спільних політик ЄС. Горизонтальні політики: механізми та інструменти їх реалізації. Регіональна політика. Соціальна політика. Податкова політика. Політика конкуренції. Політика захисту довкілля (екологічна). Секторальні політики: механізми та інструменти їх реалізації. Промислова та підприємницька політика. Роль та значення «чуттєвих галузей» європейської економіки. Науково-технологічна політика. Особливості реалізації енергетичної політики ЄС. Спільна транспортна політика. Переваги та недоліки реалізації спільної аграрної політики ЄС. Політика щодо рибальства. Політики щодо громадян: політика у сфері освіти; у сфері культури; політика охорони здоров'я. Зовнішні політики. Особливості реалізації митно-тарифної та торговельної політики ЄС. Політика допомоги з розвитку. Спільна зовнішня політика і політика безпеки. Співробітництво у сфері внутрішніх справ і юстиції.

ТЕМА 8. УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Розвиток відносин між Україною та ЄС. Критерії розширення ЄС та Україна. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу. Рішення і документи ЄС щодо України. Підписання Угоди про партнерства та співробітництво між Україною та ЄС (1994 р.). Основні цілі та зміст Угоди. На період ратифікації Угоди дія у відносинах між сторонами Тимчасової Угоди. Ратифікація Угоди країнами-членами ЄС і набуття Угодою чинності (1998 р.). Затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу. Пріоритетні напрями діяльності України на шляху європейської інтеграції, досягнення передумов для вступу до ЄС. Спільна стратегія ЄС щодо України (1999 р.). Завдання, поставлені перед Україною. Створення і діяльність Національної ради з питань адаптації законодавства України до законодавства ЄС. Європейська інтеграція як вектор зовнішньої політики України. Основні програми співробітництва між Україною та ЄС, їх реалізація, основні досягнення і проблеми. Саміти «Україна – ЄС», їх проведення, основні питання, рішення, проблеми. Україна як «новий сусід ЄС» після розширення Європейського Союзу в 2004 р. Євроінтеграційна зовнішня політика України: основні досягнення та проблеми реалізації євроінтеграційних завдань. Політичне та гуманітарне співробітництво України та ЄС. Економічна інтеграція та кооперація України та ЄС.

МОН України	Методична інструкція.	стор.5
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни. Додаток 1 – Шаблон робочої програми навчальної дисципліни.	Версія 01

Сучасний стан та перспективи інтеграції України в ЄС. Угода про Асоціацію України з ЄС.

5. Очікувані результати навчання навчальної дисципліни

Після успішного вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти зможе:

РН1.	Володіти навичками аналізу політичних, економічних, соціальних та інших процесів, що відбуваються в Європейському Союзі.
РН2.	Демонструвати абстрактне мислення, застосовувати методології дослідження; виявляти, систематизувати й упорядковувати отриману інформацію; знаходити відповідь на дискусійні питання щодо тих чи інших аспектів функціонування Європейського Союзу.
РН3.	Виявляти, окреслювати та формалізувати головні проблеми реалізації євроінтеграційних прагнень України.
РН4.	Застосовувати набуті знання, розуміти предметну область, використовуючи теоретичну базу та знання механізмів і методів МЄВ, навчитися з успіхом використовувати їх на практиці для роботи в умовах європейського ринку.
РН5.	Застосовувати опановані знання, положення й ситуації при налагоджуванні взаємовигідних партнерських стосунків та прийнятті вивірених, ефективних рішень з суб'єктами ЄС.

7. Види навчальної діяльності та навчальних занять

7.1 Види навчальних занять

«Видами навчальних занять при вивченні дисципліни є лекції (Л), семінарські (СЗ) та практичні заняття (ПЗ):

Тема 1.

Л.1. Історичні передумови та еволюція теоретичної думки щодо інтеграційної моделі Європейського Союзу.

Найбільш відомі проекти об'єднання Європи. Виникнення і розвиток ідеї європейської цивілізації. Теоретичні аспекти західноєвропейської інтеграції. Федералістська теорія європейської інтеграції. Функціоналістська теорія європейської інтеграції. Неофункціоналістські концепції. Сучасні політологічні та соціологічні дослідження проблем європейської інтеграції. Теорія міжнародно-правового регулювання. Теорія регіональної інтеграції. Теоретичні дослідження в контексті сучасного розвитку євроінтеграційних процесів.

Тема 2.

Л.1. Створення Європейського Союзу

Підготовчі етапи інтеграційних процесів у Західній Європі. «План Шумана» й утворення Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС). Римські договори 1957 р.

МОН України	Методична інструкція.	стор.6
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни. Додаток 1 – Шаблон робочої програми навчальної дисципліни.	Версія 01

Спільний ринок: передумови та ключові принципи. Суперечності економічної інтеграції. Політичне співробітництво в Європейському Співтоваристві та кризи 60-х років.

Тема 3.

Л.1. Перші періоди розширення інтеграційних процесів у Західній Європі.

Проблеми першого розширення ЄС. Подвійне вето Ш. де Голля. Гаазький саміт. Перше розширення Європейського співтовариства. Розширення Європейського Співтовариства на південь – друге розширення ЄС.

Л 2. Інтеграційні процеси в наприкінці ХХ початку ХХІ століття та етапи вступу до ЄС. Розширення Європейського Співтовариства на південь - третє розширення ЄЕС та його вплив на інтеграційні процеси. Четверте розширення - вступ Австрії, Фінляндії та Швеції до ЄС та його геостратегічне значення. Розширення Європейського Союзу на Схід.

СЗ 1. Процеси розширення та етапи вступу до ЄС

1. Гаазький саміт. Суперечності економічної інтеграції.
2. Перше розширення Європейського співтовариства.
3. Розширення Європейського Співтовариства на південь – друге та третє розширення ЄС.
4. Четверте розширення ЄС.
5. Розширення Європейського Союзу на Схід.

Тема 4.

Л.1. Основи правової системи Європейського Союзу

Норми права ЄС. Джерела права ЄС. Формування європейського політичного об'єднання - Єдиний європейський акт. Основні напрями реалізації програми завершення формування єдиного ринку ЄЕС. Маастрихтський договір та створення Європейського Союзу. Амстердамський та Ніццький договори. Інституціональна реформа ЄС. Провал ратифікації Договору про запровадження Конституції для Європи. Структура та зміст Лісабонського Договору.

СЗ 1. Правова система ЄС.

1. Єдиний європейський акт
2. Маастрихтський договір та утворення Європейського Союзу.
3. Амстердамський та Ніццький договори.
4. Питання Конституції ЄС та Лісабонський договір.

Тема 5.

Л.1. Інституційна структура ЄС

Спільна інституційна система. Європейська Рада. Рада Європейського Союзу. Європейська Комісія. Європейський парламент. Європейський суд.

Тема 6. Економічна трансформація та особливості країнових моделей в Європейському Союзі.

СЗ 1 Країнові моделі в Європейському Союзі: особливості континентальної моделей розвитку.

1. Економічна модель ФРН.
2. Економічна модель Франції.

МОН України	Методична інструкція.	стор.7
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни. Додаток 1 – Шаблон робочої програми навчальної дисципліни.	Версія 01

СЗ. 2 Країнові моделі в Європейському Союзі: особливості англосаксонської моделі розвитку.

1. Англосаксонська економічна модель (Об'єднане королівство Великобританії та Північної Ірландії, Республіка Ірландія).

С.З. 3 Країнові моделі в Європейському Союзі: особливості середземноморської, скандинавської моделі розвитку та моделі країн нових членів ЄС.

СЗ.4 Новий етап розвитку Європейського союзу на початку ХХІ століття

1. Середземноморська економічна модель (Італія, Іспанія, Португалія, Греція).

2. Скандинавська модель розвитку.

3. Моделі розвитку нових країн ЄС. Сучасні проблеми ЄС. Перспективи вступу до ЄС нових членів.

Тема 7.

Л.1. Спільні політики ЕС

Загальна характеристика спільних політик ЄС. Горизонтальні політики: механізми та інструменти їх реалізації. Секторальні політики: механізми та інструменти їх реалізації. Особливості реалізації енергетичної політики ЄС. Спільна транспортна політика. Переваги та недоліки реалізації спільної аграрної політики ЄС. Політика щодо рибальства. Політики щодо громадян.

СЗ 1 Спільні політики ЄС

1. Загальна характеристика спільних політик ЄС

2. Горизонтальні політики

3. Секторальні політики

4. Політики щодо громадян

5. Зовнішні політики

6. Спільна зовнішня та безпекова політика

7. Співробітництво у сфері внутрішніх справ і юстиції (простір свободи, безпеки та правосуддя)

Тема 8.

Л.1. Розвиток відносин між Україною та ЄС. Рішення і документи ЄС щодо України. Підписання Угоди про партнерства та співробітництво між Україною та ЄС (1994 р.). Затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу. Пріоритетні напрями діяльності України на шляху європейської інтеграції. Спільна стратегія ЄС щодо України (1999 р.). Європейська інтеграція як вектор зовнішньої політики України. Основні програми співробітництва між Україною та ЄС, їх реалізація, основні досягнення і проблеми. Сучасний стан та перспективи інтеграції України в ЄС. Україна як "новий сусід ЄС" після розширення Європейського Союзу в 2004 р. Євроінтеграційна зовнішня політика України: основні досягнення та проблеми реалізації євроінтеграційних завдань. Угода про Асоціацію України з ЄС.

СЗ 1. Україна на шляху європейської інтеграції

1. Критерії розширення ЄС та Україна.

2. Рішення і документи ЄС щодо України.

3. Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу.

4. Пріоритетні напрями діяльності України на шляху європейської інтеграції.

5. Сучасний стан та перспективи інтеграції України в ЄС.

МОН України	Методична інструкція.	стор.8
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни. Додаток 1 – Шаблон робочої програми навчальної дисципліни.	Версія 01

7.2 Види навчальної діяльності, що формують навчальне навантаження здобувача вищої освіти

- НД 1. Аналітична робота в межах тем змісту дисципліни;
- НД 3. Підготовка до тесту або письмового опитування за темами семінарського заняття 1-5;
- НД 4. Виконання кейсу за результатами вивчення тем 4-6;
- НД 5. Семінар-конференція за темою 8;
- НД 6. Презентація результатів дослідження.

8. Методи викладання, навчання

Дисципліна передбачає навчання через:

- МН1. Традиційні лекція.
- МН2. Інтерактивні лекції.
- МН3. Проблемні лекції.
- МН4. Семінар-конференція.
- МН5. Практичні заняття.
- МН6. Практико-орієнтоване навчання.
- МН7. Семінарські заняття.
- МН8. Аналіз конкретних ситуацій (Case-study).

Лекції надають студентам матеріали з європейської інтеграції з різних точок зору, що є основою для самостійного навчання здобувачів вищої освіти (РН 1). Лекції доповнюються практичними заняттями, що надають студентам можливість застосувати теоретичні знання на практичних прикладах (РН 1 та РН 2). Практикоорієнтоване навчання передбачає можливість студентами виявляти, окреслювати та формалізувати головні проблеми реалізації євроінтеграційних прагнень України, застосовувати набуті знання, розуміти предметну область, використовуючи теоретичну базу та знання механізмів і методів МЄВ, навчитися з успіхом використовувати їх на практиці для роботи в умовах європейського ринку. застосовувати опановані знання, положення й ситуації при налагоджуванні взаємовигідних партнерських стосунків та прийнятті вивірених, ефективних рішень з суб'єктами ЄС (результати навчання РН 3, РН 4, РН 5). Самостійному навчанню сприятиме підготовка до лекцій, практичних занять, а також робота в невеликих групах для підготовки презентацій, що будуть представлені іншим групам, а потім проаналізовані, обговорені та продемонстровані в звіті про виконання завдань практико-орієнтованого навчання. Під час підготовки до презентацій за результатами практико-орієнтованого навчання студенти розвиватимуть навички самостійного навчання, швидкого критичного читання, синтезу та аналітичного мислення».

9. Методи та критерії оцінювання

9.1. Критерії оцінювання

Підсумкове семестрове оцінювання навчальної роботи студента: оцінювання відповідно до отриманих за семестр рейтингових балів здійснюється за такою шкалою:

Шкала оцінювання	Визначення	Чотирибальна національна	Рейтингова бальна Шкала оцінювання

МОН України	Методична інструкція.	стор.9
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни. Додаток 1 – Шаблон робочої програми навчальної дисципліни.	Версія 01

ECTS		шкала оцінювання	
A	Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
B	Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$82 \leq RD < 89$
C	Загалом правильна робота з певною кількістю помилок		$74 \leq RD < 81$
D	Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$64 \leq RD < 73$
E	Виконання задовольняє мінімальні критерії		$60 \leq RD < 63$
FX	Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$35 \leq RD < 59$
F	Необхідний повторний курс з навчальної дисципліни		$RD < 34$

9.2 Методи формативного оцінювання

За дисципліною передбачені такі методи формативного оцінювання: опитування та усні коментарі викладача за його результатами, настанови викладачів в процесі виконання практичних завдань, тестування, перевірка та оцінювання письмових завдань самооцінювання поточного тестування, обговорення та взаємооцінювання студентами виконаних практичних завдань, захист презентацій.

9.3 Методи сумативного оцінювання

Оцінювання протягом семестру проводиться у формі усних та письмових опитувань (M1), перевірки письмових робіт (M2), індивідуальних презентацій та колективних дискусій (M3). Всі роботи повинні бути виконані самостійно. Індивідуальні завдання, схожі між собою, будуть відхилені.

Оцінка студента формується таким чином:

1. Виконання завдань на практичних заняттях – (звіт за семінарським заняттям – 30 балів);
2. Написання поточного контролю: 4 заходи по 5 балів – 20 балів).
3. Виконання аналітичного завдання – при позитивному оцінюванні від 1 до 20 балів.
4. Складання комплексного письмового модульного контролю – всього 10 балів (1 захід у кінці модульного циклу).

Форма підсумкового контролю – диференційований залік, що проводиться у письмовій формі за тестовими технологіями -20 балів.

10. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

10.1 Засоби навчання

Навчальний процес потребує використання: Технічні засоби (кінофільми, радіо- і телепередачі, відеозаписи) (ЗН 1), мультимедіа, відео- і звуковідтворювальна, проєкційна апаратура (відеокамери, проєктори, екрани, смартдошки тощо) (ЗН 2), комп'ютери, комп'ютерні системи та мережі (ЗН 3), програмне забезпечення (для підтримки дистанційного навчання, інтернет-опитування, віртуальних лабораторій, віртуальних пацієнтів, для створення комп'ютерної графіки, моделювання тощо та ін.) (ЗН 4), інфо-

МОН України	Методична інструкція.	стор.10
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни. Додаток 1 – Шаблон робочої програми навчальної дисципліни.	Версія 01
рмацийно-комунікаційні системи (ЗН 5).		
10. 2 Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	<p>Основна література.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Горюнова Є.О. Євроінтеграція: навч. посіб. / Є.О. Горюнова // - К.: Академвидав, 2013. -224 с. – (Серія «Альмамагер»). 2. Європейська інтеграція: Навч. посібник. / за ред. М. І. Макаренка, Л. І.Хомутенко; [М. І. Макаренко, Л. І. Хомутенко, І. І. Д’яконова та ін.] . – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 344 с. (вся книжка 19 д.а.)(6,23 д.а.) 3. Копійка В. В. Європейський Союз: Досвід розширення і Україна. — К.: Юрид. думка, 2005. — 448 с. 4. Копійка В. В. Європейський Союз:історія і засади функціонування: навч. посіб. /В.В.Копійка, Т.І.Шинкаренко; за ред. Л.В.Губерського. 2-ге вид., виправл і доповн. — К.:Знання, 2012. — 759 с. 5. Міжнародна економіка [Текст] / Ред. Ю. Г. Козак – 2-ге вид., перероб і доп. – К.: ЦУЛ, 2008. – 1118 с. 6. Лук’яненко, Д.Г. Економічна інтеграція та глобальні проблеми сучасності[Текст] Навчально-методичний посібник / Д.Г. Лук’яненко . – К.: КНЕУ, 2005. – 206 с. <p>Допоміжна література</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Чужиков, В.І. Економіка зарубіжних країн[Текст]: навчальний посібник. / В.І. Чужиков. - К.: КНЕУ, 2005. 2. Європейська та євроатлантична інтеграція: навчальний посібник / [О.В. Баула, Т.В. Божидарнік, Т.М. Вісіна, Н.М. Галазюк, О.М. Зелінська О.Я. Кравчук, П.Я. Кравчук, Л.В. Корольчук, О.М. Лютак, Т.Л. Никитюк, Л.В. Савош, О.А. Урбан] за заг. ред. О.М. Лютак. – Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. – 376 с. 3. Губський Б.В. Євроатлантична інтеграція України. – К.: Логос, 2003. – 328с. 4. Право Європейського Союзу: навч. посіб. / В.М. Бесчастний, В.П. Філонов, О.В. Філонов, В.М. Субботін та ін.; за ред.. В.М. Бесчастного. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2011. – 366 с. 5. Щербанин Ю.А. и др. Международные отношения. Интеграция: Учеб.пособие для вузов. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. – 128с. 	

МОН України	Методична інструкція.	стор.11
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни. Додаток 1 – Шаблон робочої програми навчальної дисципліни.	Версія 01
<p>6. Чужиков, В.І. Економіка зарубіжних країн [Текст]: навчальний посібник. / В.І. Чужиков. - К.: КНЕУ, 2005.</p> <p>7. Економіка зарубіжних країн [Текст]: Підручник – 2-ге видання. А.С.Філіпенко, В.А. Вергун, І.В. Бураківський [та ін.]. – К.: Либідь, 1998.</p> <p>8. Губський Б.В. Євроатлантична інтеграція України. – К.: Логос, 2003. – 328с.</p> <p>9. Право Європейського Союзу: навч. посіб. / В.М. Бесчастний, В.П. Філонов, О.В. Філонов, В.М. Субботін та ін.; за ред. В.М. Бесчастного. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2011. – 366 с.</p> <p>10. Статистична служба Європейської комісії (Євростат) – www.europa.eu.int.</p>		

МОН України	Методична інструкція. Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни. Додаток 1 – Шаблон робочої програми навчальної дисципліни.	стор.12
СумДУ		Версія 01

II ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Тема	Загальний обсяг, годин	Лекції, годин	Практичні заняття, годин	Лабораторні роботи, годин	Самостійне опрацювання матеріалу (СРС), годин	Індивідуальні завдання, годин (із обсягу СРС)
денна форма навчання							
	Тема 1. «Історичні передумови та еволюція теоретичної думки щодо інтеграційної моделі Європейського Союзу»	16	4	2		10	
	Тема 2. «Створення Європейського Співтовариства»	18	2	2		14	
	Тема 3. «Процеси розширення та етапи вступу до ЄС»	16	4	2		8	
	Тема 4. «Правова система Європейського Союзу»	16	4	2		10	
	Тема 5. «Інституційна структура ЄС»	14	4	2		8	
	Тема 6. «Економічна трансформація та особливості країнових моделей в Європейському Союзі.	22		4		20	
	Тема 7. «Спільні політики ЄС»	26	4	4		18	
	Тема 8. «Україна на шляху європейської інтеграції»	14	2	2		10	
	Модульний контроль	6		2		4	
	Всього з навчальної дисципліни	150	24	24		102	

Схвалено на засіданні кафедри, протокол № 1 від «27» серпня 2019 р.

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин

_____ (підпис)

Петрушенко Ю.М.

ПОГОДЖЕНО:¹⁾

Керівник проектної групи (гарант освітньої програми «Міжнародний бізнес»)

_____ (підпис)

Петрушенко Ю.М.

МОН України	Методична інструкція.	стор.13
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни. Додаток 1 – Шаблон робочої програми навчальної дисципліни.	Версія 01

МОН України	Методична інструкція.	стор.14
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни. Додаток 1 – Шаблон робочої програми навчальної дисципліни.	Версія 01

Додаток 1

Узгодження результатів навчання з методами викладання, навчання та оцінювання

Програмні компетентності / результати навчання	Результат навчання за дисципліною	Види навчальних занять	Види навчальної діяльності, що формують навчальне навантаження здобувача вищої освіти	Методи, технології викладання і навчання	Засоби навчання	Методи та критерії оцінювання
	РН1.					
	РН2.					
	РН3.					
	РН4.					
	РН5.					

МОН України	Методична інструкція.	стор.15
СумДУ	Загальні вимоги до структури, змісту та оформлення робочої програми з навчальної дисципліни. Додаток 4 – Засоби навчання	Версія 01

Додаток 2

Регламент навчальної дисципліни

- 1. Структура навчальної дисципліни:** загальний обсяг 150 год. / 5 кред.;
Лк. – 24 год./12 ; пр. – 24 год. /12; СРС –102 год.; РР(ОДЗ); МА (модульна атестація) +ДСК (додатковий семестровий контроль – іспит)).
- 2. Організація навчального процесу:** семестрів викладання – 1; модульних циклів – 1.
- 3. Шкала оцінювання з навчальної дисципліни:** R = 100 балів.
- 4. Розподіл рейтингових балів за видами навчальної роботи:**
  - а) Присутність та робота на аудиторних заняттях** – всього 5 балів, при відвідуванні 100% аудиторних занять; за наявності пропусків з неповажної причини кількість балів пропорційно знижується.
  - б) Виконання завдань на практичних заняттях** – всього 35 балів (участь у семінарі – 20 балів; написання поточного контролю: 3 заходи по 5 балів – 15 балів).
  - в) Виконання РР (ОДЗ)** – при позитивному оцінюванні від 1 до 10 балів; за рішенням викладача може бути призначений захист РР.
  - г) Складання комплексного письмового модульного контролю** – всього 10 балів (1 захід у кінці модульного циклу).
- 5. Підсумок рейтингових балів за модульними циклами** (при позитивному оцінюванні):
1-й модульний цикл: (12 лк, 12 пр. з., розрахункова робота, модульний контроль) – **36...60 балів.**
- 6. Умови ліквідації заборгованостей з поточної роботи:** перескладання підсумкового модульного контролю студентами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці (менше зазначеної в п. 5), проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу в цілому та його складових не підвищуються.
- 7. За рішенням викладача або кафедри нараховуються заохочувальні бали за наступні види робіт:**
  - за систематичну продуктивну активність під час проведення аудиторних занять;
  - за виконання завдань підвищеної складності (конкретне значення визначає викладач);
  - за участь у конференціях, олімпіадах, іншій науковій, методичній роботі тощо.
- 8. Підсумкове семестрове оцінювання навчальної роботи студента:** оцінювання відповідно до отриманих за семестр рейтингових балів здійснюється за такою шкалою:

Шкала оцінювання ECTS	Визначення	Чотирибальна національна шкала оцінювання	Рейтингова бальна шкала оцінювання
A	Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	$90 \leq RD \leq 100$
B	Вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	$82 \leq RD < 89$
C	Загалом правильна робота з певною кількістю помилок		$74 \leq RD < 81$
D	Непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	$64 \leq RD < 73$
E	Виконання задовольняє мінімальні критерії		$60 \leq RD < 63$
FX	Можливе повторне складання	2 (незадовільно)	$35 \leq RD < 59$
F	Необхідний повторний курс з навчальної дисципліни		$RD < 34$

Студенти, які мають рейтинговий бал за семестр менше 35 (F), до заходу підсумкового семестрового контролю не допускаються.

Лектор потоку _____

Л.І. Хомутенко

Завідувач кафедри _____

Ю.М. Петрушенко

«27» серпня 2019 р.